

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Český jazyk

9. ročník

inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské a informační
gramotnosti

V NOCI PŘECE KRYSY SPÍ

*zlepšování čtenářské gramotnosti za pomoci protiválečného textu
Wolfganga Borcherta*

vl.znak: UM-ČJ

Charakteristika: Hodina literatury v 9. ročníku. Cílem je procvičit čtenářské strategie (kompetence k řešení problémů), ukázat, jak se projevovala válečná zkušenost autora v jeho tvorbě. Popis vlivu válečných hrůz na psychiku dítěte. Rozvíjí zejména kompetence komunikativní (rozumění textu, tvorba...), kompetence k řešení problému (práce s textem do pracovních listů) a schopnost vcítění se. Práce ve dvojicích (trojicích).

Pomůcky: Pracovní text a listy (možno promítat na dataprojektoru), psací potřeby, čítanka.

Postup: Tichá četba a tvorba řešení až po bod 5) ve dvojicích, následná kontrola řešení před třídou. Od bodu 6) hlasitá společná četba. Bod 8) relaxační „úkol učitelů“. 9) samostatná práce, + vhodné shrnutí obsahu textu

Pracovní text pro učitele

WOLFGANG BORCHERT: V NOCI PŘECE KRYSY SPÍ (Čítanka pro 9. ročník, SPN, Praha 1998, podle výboru Muži a válka; přeložil J. Čermák)

1) A) NAPIŠ CO NEJRYCHLEJI 10 RŮZNÝCH SLOV, KTERÉ SE TÝKAJÍ POJMU VÁLKA

B) SROVNEJ JE PODLE DŮLEŽITOSTI, JESTLI SE TI V TUTO CHVÍLI NĚJAKÉ ZDÁ NEDŮLEŽITÉ, NAHRAŽ JE

Vytlučené okno v osamělé zdi modročerveně zívalo, zalito záhy zapadajícím sluncem. Mezi strnule čnějícími troskami komínů se třpytilo mračno prachu. Opuštěné sutiny dřímaly. Měl zavřené oči. Najednou se ještě víc setmělo. Zpozoroval, že někdo přišel a teď před ním ve tmě stojí. Teď mě mají! říkal si. Ale když trochu zamžoural, viděl jen dvě nohy v nuzných kalhotách. Stály před ním a byly dost křivé, takže skrz ně viděl. Odvážil se mrknout vzhůru po nohavicích a poznal, že je to starší muž. Měl nůž a v ruce košík. A na špičkách prstů trochu hlíny.

2) PŘEDSTAV SI VYBOMBARDOVANÉ MÍSTO SVÉHO DOMOVA, CO BY TI NEJVÍC CHYBĚLO?

Ty tu spíš, co? zeptal se muž a seshora se díval na chumáč vlasů.

Jürgen zamžikal proti slunci, prosvěcujícímu mezi mužovýmá nohama, a řekl: Ne, nespím. Já tady musím hlídat.

Muž přikývl: Tak proto asi máš tuhle velkou hůl?

Ano, odpověděl Jürgen nebojácně a uchopil hůl.

A co hlídáš?

To nemůžu říct. Svíral hůl oběma rukama.

Asi peníze, co? Muž položil košík a otíral nůž vzadu o kalhoty.

Kdepak, peníze vůbec ne, řekl Jürgen opovržlivě. Něco docela jiného.

A co tedy?

To nemůžu říct. Ale něco jiného.

Tak tedy ne. Tak to já ti taky neřeknu, co mám tuhle v košíku. Muž se dotkl nohou košíku a sklapl nůž.

Hm, to si můžu myslet, co je v košíku, utrousil Jürgen pohrdavě, krmení pro králíky.
Hrome, to je pravda, řekl muž udiveně, jsi ty ale číman. Kolikpak je ti?
Devět.
Podívejme, devět. Tak to už jistě víš, kolik je třikrát devět, že?
Jasně, řekl Jürgen, a aby získal čas, dodal: To je přece lehké. A díval se mužovi skrz nohy. Třikrát devět? zeptal se znovu, dvacet sedm. To jsem věděl hned.

3) ODHADNI, CO MŮŽE DEVÍTILETÝ KLUK HLÍDAT V SUTINÁCH MĚSTA, NAPIŠ TŘI MOŽNOSTI.

Správně, řekl muž, a zrovna tolik mám králíků.
Jürgen našpulil ústa: Dvacet sedm?
Můžeš se na ně jít podívat. Většinou jsou ještě mladí. Chtěl bys?
Když já nemůžu. Musím přece hlídat, řekl Jürgen nejistě.
Pořád pryč? zeptal se muž, i v noci?
I v noci. Pořád. Pořád pryč. Jürgen přešel očima po křivých nohou. Už od soboty, zašeptal.
A to vůbec nechodíš domů? Musíš přece jíst.
Jürgen nadzvedl kámen. Ležela tam půlka chleba. A plechová krabice.
Ty kouříš? zeptal se muž znovu. To máš fajfku?
Jürgen pevně uchopil hůl a řekl nesměle: Já si kroutím. Fajfka mi nechutná.

4) VYMYSLI ALESPŮŇ TŘI DŮVODY, PROČ MUŽ CHLAPCE NEPOUČOVAL O NEVHODNOSTI KOUŘENÍ.

Škoda, muž se shýbl pro košík, na králíky ses mohl klidně jít podívat. Možná, že by sis nějakého vybral. Ale nemůžeš odsud.
To ne, řekl Jürgen smutně, kdepak.
Muž zvedl košík a narovnal se. Nojo, když tu musíš zůstat – škoda. A otočil se.
Když to na mě neřekneš, řekl najednou Jürgen rychle, je to kvůli krysám.
Křivé nohy o krok ucouvly. Kvůli krysám?
Ano, ožírají přece mrtvé. Mrtvé lidi. Přece se tím živí.
Kdo to říkal?
Pan učitel.
A ty ty krysy hlídáš? zeptal se muž.
Krysy ne! A pak řekl úplně tiše: Tady dole leží můj bratr. Tady. Jürgen ukázal holí na sesypané zdi. Na náš dům spadla bomba. Najednou světlo ve sklepě zmizelo. A on taky. Ještě jsme volali. Byl mnohem menší než já.

5) JAK BYS REAGOVAL(A) NA PODOBNÉ SDĚLENÍ?

Muž se seshora díval na chumáč vlasů. A pak najednou řekl: No, a neříkal vám pan učitel, že v noci krysy spí?
Ne, šeptal Jürgen a najednou vypadal velice unaveně, to neříkal.

Tak vida, řekl muž, to je ale učitel, když ani tohle neví. V noci přece krysy spí. V noci můžeš klidně jít domů. V noci vždycky spí. Hned jak se setmí.

6) A) PROČ MUŽ CHLAPCI TVRDÍ, ŽE KRYSY SPÍ?

B) JE TO PRAVDA?

Jürgen dělal holí do sutin malé jamky. Tohle jsou samé postýlky, říkal si, samé postýlky.

Tu řekl muž (a jeho křivé nohy se přitom neklidně pohybovaly): Víš co? Já teď rychle nakrmím králíky, a až se setmí, přijdu pro tebe. Možná, že ti jednoho přinesu. Jednoho malého, nebo co myslíš?

Jürgen dělal holí do sutin malé jamky. Samí králíci. Bílí, šedí, šedobílí. Já nevím, řekl potichu a díval se na nohy, jestli opravdu v noci spí.

7) CO PODLE TEBE CHLAPEC V TUTO CHVÍLI ZVAŽUJE?

Muž přelezl přes trosky zdi na ulici. Samozřejmě, řekl odtamtud, ať toho ten váš učitel nechá, když ani tohle neví.

Tu Jürgen vstal a zeptal se: A mohl bych jednoho dostat? Třebas bílého?

Pokusím se, volal muž už na odchodu, ale musíš tady na mě počkat. Půjdu pak s tebou domů, víš? Musím přece tvému tatínkovi říct, jak se staví králíčí kotec. To přece musíte vědět.

Ano, zavolal Jürgen, já počkám. A křičel: My máme doma taky ještě prkýnka. Od beden.

Ale to už muž neslyšel. Utíkal na svých křivých nohou vstříc slunci. Bylo už večerně zardělé a Jürgen viděl, jak mu prosvěcuje mezi nohama, tak byly křivé. A košík se rozčileně houpal sem a tam. Bylo v něm krmení pro králíky. Zelené krmení pro králíky, a bylo trochu šedivé od sutin.

8) A) VYMYSLI JAKOUKOLIV OTÁZKU O SMYSLU TEXTU, ZAPIŠ SI JI A POLOŽ JI SVÉMU UČITELI

B) „OZNÁMKUJ“ JEHO/JEJÍ ODPOVĚĎ

9) VYPIŠ ALESPŮN 3 MOTIVY (OBRAZY V TEXTU) I ÚPLNÉ DETAILKY, KTERÉ SE TI ZDÁLY NEJPŮSOBIVĚJŠÍ.

WOLFGANG BORCHERT: V NOCI PŘECE KRYSY SPÍ
(Čítanka pro 9. ročník, SPN, Praha 1998, podle výboru Muži a válka;
přeložil J. Čermák)

1) Vytlučené okno v osamělé zdi modročerveně zívalo, zalito záhy zapadajícím sluncem. Mezi strnule čnějícími troskami komínů se třpytilo mračno prachu. Opuštěné sutiny dřímaly. Měl zavřené oči. Najednou se ještě víc setmělo. Zpozoroval, že někdo přišel a teď před ním ve tmě stojí. Teď mě mají! říkal si. Ale když trochu zamžoural, viděl jen dvě nohy v nuzných kalhotách. Stály před ním a byly dost křivé, takže skrz ně viděl. Odvážil se mrknout vzhůru po nohavicích a poznal, že je to starší muž. Měl nůž a v ruce košík. A na špičkách prstů trochu hlíny. **2)**

Ty tu spíš, co? zeptal se muž a seshora se díval na chumáč vlasů.

Jürgen zamžikal proti slunci, prosvěcujícímu mezi mužovými nohama, a řekl: Ne, nespím. Já tady musím hlídat.

Muž přikývl: Tak proto asi máš tuhle velkou hůl?

Ano, odpověděl Jürgen nebojácně a uchopil hůl.

A co hlídáš?

To nemůžu říct. Svíral hůl oběma rukama.

Asi peníze, co? Muž položil košík a otíral nůž vzadu o kalhoty.

Kdepak, peníze vůbec ne, řekl Jürgen opovržlivě. Něco docela jiného.

A co tedy?

To nemůžu říct. Ale něco jiného.

Tak tedy ne. Tak to já ti taky neřeknu, co mám tuhle v košíku. Muž se dotkl nohou košíku a sklapl nůž.

Hm, to si můžu myslet, co je v košíku, utrousil Jürgen pohrdavě, krmení pro králíky.

Hrome, to je pravda, řekl muž udiveně, jsi ty ale číman. Kolípak je ti?

Devět.

Podívejme, devět. Tak to už jistě víš, kolik je třikrát devět, že?

Jasně, řekl Jürgen, a aby získal čas, dodal: To je přece lehké. A díval se mužovi skrz nohy. Třikrát devět? zeptal se znovu, dvacet sedm. To jsem věděl hned. **3)**

Správně, řekl muž, a zrovna tolik mám králíků.

Jürgen našpulil ústa: Dvacet sedm?

Můžeš se na ně jít podívat. Většinou jsou ještě mladí. Chtěl bys?

Když já nemůžu. Musím přece hlídat, řekl Jürgen nejistě.

Pořád pryč? zeptal se muž, i v noci?

I v noci. Pořád. Pořád pryč. Jürgen přejel očima po křivých nohou. Už od soboty, zašeptal.

A to vůbec nechodíš domů? Musíš přece jíst.

Jürgen nadzvedl kámen. Ležela tam půlka chleba. A plechová krabice.

Ty kouříš? zeptal se muž znovu. To máš fajfku?

Jürgen pevně uchopil hůl a řekl nesměle: Já si kroutím. Fajfka mi nechutná. **4)**

Škoda, muž se shýbl pro košík, na králíky ses mohl klidně jít podívat. Možná, že by sis nějakého vybral. Ale nemůžeš odsud.

To ne, řekl Jürgen smutně, kdepak.

Muž zvedl košík a narovnal se. Nojo, když tu musíš zůstat – škoda. A otočil se.

Když to na mě neřekneš, řekl najednou Jürgen rychle, je to kvůli krysám.

Křivé nohy o krok ucouvly. Kvůli krysám?

Ano, ožírají přece mrtvé. Mrtvé lidi. Přece se tím živí.

Kdo to říkal?

Pan učitel.

A ty ty krysy hlídáš? zeptal se muž.

Krysy ne! A pak řekl úplně tiše: Tady dole leží můj bratr. Tady. Jürgen ukázal holí na sesypané zdi. Na náš dům spadla bomba. Najednou světlo ve sklepě zmizelo. A on taky. Ještě jsme volali. Byl mnohem menší než já. **5)**

Muž se seshora díval na chumáč vlasů. A pak najednou řekl: No, a neříkal vám pan učitel, že v noci krysy spí?

Ne, šeptal Jürgen a najednou vypadal velice unaveně, to neříkal.

Tak vida, řekl muž, to je ale učitel, když ani tohle neví. V noci přece krysy spí. V noci můžeš klidně jít domů. V noci vždycky spí. Hned jak se setmí. **6)**

Jürgen dělal holí do sutin malé jamky. Tohle jsou samé postýlky, říkal si, samé postýlky.

Tu řekl muž (a jeho křivé nohy se přitom neklidně pohybovaly): Víš co? Já teď rychle nakrmím králíky, a až se setmí, přijdu pro tebe. Možná, že ti jednoho přinesu. Jednoho malého, nebo co myslíš?

Jürgen dělal holí do sutin malé jamky. Samí králíčci. Bílí, šedí, šedobílí. Já nevím, řekl potichu a díval se na nohy, jestli opravdu v noci spí. **7)**

Muž přešel přes trosky za zdi na ulici. Samozřejmě, řekl odtamtud, ať toho ten váš učitel nechá, když ani tohle neví.

Tu Jürgen vstal a zeptal se: A mohl bych jednoho dostat? Třebas bílého?

Pokusím se, volal muž už na odchodu, ale musíš tady na mě počkat. Půjdu pak s tebou domů, víš? Musím přece tvému tatínkovi říct, jak se staví králíčí kotec. To přece musíte vědět.

Ano, zavolal Jürgen, já počkám. A křičel: My máme doma taky ještě prkýnka. Od beden.

Ale to už muž neslyšel. Utíkal na svých křivých nohou vstříc slunci. Bylo už večerně zardělé a Jürgen viděl, jak mu prosvěcuje mezi nohama, tak byly křivé. A košík se rozčileně houpal sem a tam. Bylo v něm krmení pro králíky. Zelené krmení pro králíky, a bylo trochu šedivé od sutin. **8), 9)**

- 1) A) NAPIŠ CO NEJRYCHLEJI 10 RŮZNÝCH SLOV, KTERÉ SE TÝKAJÍ POJMU VÁLKA

B) SROVNEJ JE PODLE DŮLEŽITOSTI, JESTLI SE TI V TUTO CHVÍLI NĚJAKÉ ZDÁ NEDŮLEŽITÉ, NAHRAĎ JE
- 2) PŘEDSTAV SI VYBOMBARDOVANÉ MÍSTO SVÉHO DOMOVA, CO BY TI NEJVÍC CHYBĚLO?
- 3) ODHADNI, CO MŮŽE DEVÍTILETÝ KLUK HLÍDAT V SUTINÁCH MĚSTA, NAPIŠ TŘI MOŽNOSTI.
- 4) VYMYSLI ALESPŇ TŘI DŮVODY, PROČ MUŽ CHLAPCE NEPOUČOVAL O NEVHODNOSTI KOUŘENÍ.
- 5) JAK BYS REAGOVAL(A) NA PODOBNÉ SDĚLENÍ?
- 6) A) PROČ MUŽ CHLAPCI TVRDÍ, ŽE KRYSY SPÍ?

B) JE TO PRAVDA?
- 7) CO PODLE TEBE CHLAPEC V TUTO CHVÍLI ZVAŽUJE?
- 8) A) VYMYSLI JAKOUKOLIV OTÁZKU O SMYSLU TEXTU, ZAPIŠ SI JI A POLOŽ JI SVÉMU UČITELI

B) „OZNÁMKUJ“ JEHO/JEJÍ ODPOVĚĎ
- 9) VYPIŠ ALESPŇ 3 MOTIVY (OBRAZY V TEXTU) I ÚPLNÉ DETAILKY, KTERÉ SE TI ZDÁLY NEJPŮSOBIVĚJŠÍ.